

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

หลักการที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาในการบริหารราชการแผ่นดิน อันมีเฉพาะในระบบการเมืองการปกครองแบบรัฐสภา คือ หลักการรับผิดชอบในทางการเมือง หมายความว่า การที่รัฐมนตรีแต่ละคนหรือรัฐมนตรีทั้งคณะจะต้องรับผิดชอบต่อทางการเมืองต่อรัฐสภา โดยการพ้นจากอำนาจหน้าที่และลาออกจากตำแหน่งไปทันทีที่รัฐสภาหมดความไว้วางใจหรือไม่ให้ความไว้วางใจในการใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภาระหน้าที่ของรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีที่ต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองด้วยการลาออกจากตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

แรกเริ่มเดิมที รับผิดชอบต่อของรัฐมนตรีแต่ละคนหรือรัฐมนตรีทั้งคณะนั้น มีเพียงความรับผิดชอบต่อในทางแพ่งและทางอาญาเท่านั้น ยังไม่มีความคิดที่จะให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบต่อทางการเมืองแต่อย่างใด จนกระทั่งในปีค.ศ. 1742 ได้ปรากฏความรับผิดชอบต่อทางการเมืองของรัฐมนตรีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ คือ การลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีของ Sir Robert Walpole อันเนื่องมาจากสมาชิกส่วนใหญ่ในสภาสามัญไม่ชอบเขาและขู่ว่าถ้าเขาไม่ลาออก จะดำเนินการ Impeachment กับเขา และในปีค.ศ. 1782 ได้ปรากฏความรับผิดชอบต่อทางการเมืองร่วมกันของคณะรัฐมนตรีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ คือ การลาออกจากตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีโดยการนำของ Lord North (นายกรัฐมนตรี) เมื่อสภาสามัญได้เปิดอภิปรายลงมติตำหนิติเตียนการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและมีมติไม่ไว้วางใจให้คณะรัฐมนตรีชุดนี้บริหารประเทศต่อไป นับตั้งแต่นั้นมาความรับผิดชอบต่อร่วมกันของคณะมนตรีในทางการเมือง ด้วยการลาออกจากตำแหน่งทันทีที่รัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจ ก็ได้กลายมาเป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติทางการเมือง ที่เรียกว่า "ธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Convention)" ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และแม้ในประเทศอังกฤษจะมีได้มีการบัญญัติกฎเกณฑ์ความประพฤติทางการเมืองนี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Statute Law) แต่กฎเกณฑ์ความประพฤติทางการเมืองดังกล่าว ก็ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และถือกันว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบบรัฐสภา ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดชอบต่อทางการเมือง เป็นหลักการสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) กับคณะรัฐมนตรี (ฝ่ายบริหาร) ด้วยเหตุที่

นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีต่างก็ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาจากสมาชิก สภาสามัญ อย่างไรก็ตาม อดีตนายกรัฐมนตรีจำเป็นต้องแต่งตั้งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นสมาชิกของสภาขุนนางด้วย เพื่อเป็นโฆษกในการอธิบายนโยบายและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสภาขุนนาง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกสภาสามัญเสียงข้างมาก ดังนั้นคณะรัฐมนตรีจึงมิได้เป็นอิสระจากสภาสามัญ แต่ต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาสามัญ โดยเมื่อใดก็ตามที่สภาสามัญมีมติไม่ไว้วางใจให้ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินต่อไป คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาสามัญด้วยการลาออกจากตำแหน่ง อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่สภาสามัญเห็นว่าการลาออกจากการบริหารราชการแผ่นดินนั้นเป็นของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ อันเนื่องมาจากนโยบายหรือการดำเนินงานในส่วนหนึ่งของกระทรวงที่รัฐมนตรีผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบ สภาสามัญอาจมีมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้นั้นเป็นรายบุคคลได้

สำหรับประเทศญี่ปุ่น ได้มีการบัญญัติรับรองแนวความคิดว่าด้วยความรับผิดชอบในทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1947 มาตรา 69 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจหรือไม่ยอมรับมติไว้วางใจ คณะรัฐมนตรีจะต้องลาออกทั้งหมด เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้ถูกยุบเสียภายใน 10 วัน" ซึ่งปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งว่ามาตรการดังกล่าวได้รองรับหลักความรับผิดชอบในทางการเมืองซึ่งเป็นหลักการสำคัญในระบบรัฐสภาไว้เป็นอย่างดี ดังเช่น การลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีอันเนื่องมาจากแพ้กการลงมติไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรี Katsura Taro ในปีค.ศ.1913 นายกรัฐมนตรี Shigeru Yoshida ในปีค.ศ.1948 และปีค.ศ.1953 นายกรัฐมนตรี Masayoshi Ohira ในปีค.ศ.1980 และนายกรัฐมนตรี Kiichi Miyasawa ในปีค.ศ.1993

กล่าวได้ว่า แนวความคิดว่าด้วยความรับผิดชอบในทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ในประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองในระบบรัฐสภา เช่นเดียวกับประเทศไทย ได้ถูกบังคับใช้และสัมฤทธิ์ผลได้จริงในทางปฏิบัติอยู่บ่อยครั้ง ดังจะเห็นได้จาก การลาออกจากราชการด้วยตนเองของรัฐมนตรีหลายท่านในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายบางประการของคณะรัฐมนตรี อันเป็นไปตามกฎเกณฑ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unanimity or Solidarity Rule) และการลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีซึ่งมีผลให้คณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งหมด อันเนื่องมาจากรัฐสภาไม่ไว้วางใจ ได้แก่ การลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีของ Lord North ในปีค.ศ.1782 การลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีของ Stanley Baldwin ในเดือนมกราคม ปีค.ศ.1924 การลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีของ Ramsay MacDonald ในเดือนตุลาคม ปีค.ศ.1924 และการลาออกจากราชการของนายกรัฐมนตรีของ James Callaghan ในปีค.ศ.1979

สำหรับประเทศไทย จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารพบว่า มีการกำหนดมาตรการหรือช่องทางเพื่อเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีไว้หลายประการ ดังนี้

- 1) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา (มาตรา 211)
- 2) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี (มาตรา 183 และมาตรา 184)
- 3) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี (มาตรา 185)
- 4) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล (มาตรา 186)
- 5) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาโดยไม่มี การลงมติ (มาตรา 187)
- 6) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา (มาตรา 213)
- 7) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง คณะกรรมาธิการสภา (มาตรา 189)
- 8) การควบคุมตรวจสอบผ่านทาง การยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้มติดึงถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (มาตรา 304)

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดมาตรการหรือช่องทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีไว้หลายประการ มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่เคยมีมา สะท้อนให้เห็นว่า แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบในทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ได้ถูกรับรองไว้โดยกฎหมายสูงสุดของประเทศ อย่างไรก็ตาม มาตรการหรือช่องทางหลายประการดังกล่าว จะสามารถนำมาใช้เพื่อให้หลักความรับผิดชอบในทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีสัมฤทธิ์ผลได้จริงในทางปฏิบัติหรือไม่ อย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการบังคับใช้กฎหมาย และบริบททางสังคมที่เกี่ยวกับภาวะความรับผิดชอบในทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วยเป็นสำคัญ

จากการศึกษาพบว่า มาตรการสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นมาตรการขั้นเด็ดขาดที่รัฐสภานำมาใช้ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี คือ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี (มาตรา 185) และการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี (มาตรา 186) ซึ่งภายหลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 พรรคไทยรักไทยโดยการนำของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างท่วมท้น โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากถึง 377 คน ทำให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในวงการเมืองไทย ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้นเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านบวกและในด้านลบ กล่าวคือ เมื่อได้มีการจัดตั้งรัฐบาล

พรรคเดียวแล้ว ย่อมส่งผลให้การบริหารงานของรัฐบาลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีการแตกแยกทางความคิดหรือขัดแย้งกันระหว่างพรรคการเมืองดังเช่นการจัดตั้งรัฐบาลผสมเหมือนที่ผ่านมา และได้สร้างภาวะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งให้กับนายกรัฐมนตรี เพราะไม่ต้องคอยทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ของพรรคร่วมรัฐบาลเหมือนเช่นที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวที่มีเสียงข้างมากอย่างท่วมท้นเช่นนี้ ย่อมส่งผลในด้านลบต่อการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหลายประการ คือ

ประการแรก เมื่อรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่า 300 เสียง รัฐสภาย่อมไม่อาจกระทำการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรี โดยวิธีการเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 185 บัญญัติให้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ดังนั้น เมื่อฝ่ายค้านมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่ถึง 200 คน เช่นนี้ ก็ย่อมไม่อาจเสนอญัตติดังกล่าวได้ จึงเห็นได้ว่า มาตรการหรือช่องทางในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรี ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ นั้น ไม่อาจถูกนำมาบังคับใช้ได้

ประการที่สอง เมื่อรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่า 375 เสียง รัฐสภาย่อมไม่อาจกระทำการควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมของรัฐมนตรีได้ ทั้งนี้เพราะ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 186 วรรคสอง บัญญัติให้นำมาตรา 185 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะต้องเสนอโดยมีการยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้ถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งเสียก่อน (มาตรา 304) ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าฝ่ายค้านมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่ถึง 125 คน เช่นนี้ ก็ย่อมไม่อาจดำเนินการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 304 ก่อน เพื่อให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรีได้ จึงเห็นได้ว่า มาตรการหรือช่องทางในการควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมของรัฐมนตรี ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ นั้น ไม่อาจถูกนำมาบังคับใช้ได้

ประการที่สาม เกิดการก่อตัวของ "ระบบเผด็จการรัฐสภา" ในวงการเมืองไทย ทั้งนี้เพราะ เมื่อรัฐบาลมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคตนเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด รัฐบาลย่อมอาศัยเสียงข้างมากของตนในสภาผู้แทนราษฎรสร้างความชอบธรรมให้การใช้อำนาจรัฐของตนเอง แม้ในบางครั้งผลการลงคะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎรอาจสวนทางกับความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ก็ตาม เช่น กรณีการอภิปราย

เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม) เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2548 ในข้อหาบกพร่องต่อหน้าที่ จนทำให้เกิดการทุจริตในการจัดซื้อเครื่องตรวจวัดถูกระเบิดรุ่นซีทีเอกซ์ 9000 ในสนามบินสุวรรณภูมิ รัฐบาลได้อาศัยระบบมติพรรค บังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของตนต้องตกอยู่ภายใต้มติพรรค ด้วยการที่วิปรัฐบาลมีมติเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2548 ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลลงคะแนนไว้วางใจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ก่อนที่จะมีการอภิปรายไว้วางใจในวันที่ 27 มิถุนายน 2548 เสียอีก ซึ่งนับได้ว่าเป็นการฟังความข้างเดียวและตัดสินใจก่อนที่จะได้ฟังการอภิปราย ซึ่งสวนทางกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 186 ที่บัญญัติให้นำมาตรา 185 วรรคสาม มาใช้โดยอนุโลม คือ ให้การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจกระทำขึ้นอีกวันหลังการอภิปรายจบลง

นอกจากนี้ พบว่า หากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลคนใดลงคะแนนขัดกับมติพรรคก็จะได้รับการตำหนิตืดเย็นจากบุคคลที่เป็นแกนนำของพรรค หรืออาจถูกขับไล่ออกจากพรรคฐานทำให้พรรคได้รับความเสียหาย ส่งผลให้สมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน ต้องตกอยู่ภายใต้มติพรรค ถูกพรรคใช้อำนาจปิดหูปิดตาให้ต้องสนับสนุนคนผิด ทั้งๆที่บางเรื่อง หากได้ฟังข้อมูลแล้ว ก็ควรจะได้ใช้ดุลพินิจอิสระของตน ผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงทำให้รัฐสภาไม่อาจทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐของรัฐบาลซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญในระบบรัฐสภา ได้อย่างแท้จริง

ประการสุดท้าย เมื่อรัฐสภาไม่อาจควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังเช่น กรณีที่รัฐบาลสมัยที่นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไม่สนใจกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่ชุมนุมประท้วงอยู่หน้าทำเนียบรัฐบาลเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2542 จนผู้ชุมนุมบุกเข้าไปในทำเนียบรัฐบาล และรัฐบาลได้เลือกใช้วิธีการรุนแรงในการจัดการกับม็อบผู้ชุมนุมคือ ใช้สุนัขตำรวจ 4 ตัว เข้าไล่กัดผู้ชุมนุมจนได้รับบาดเจ็บไปทั้งคนและสุนัข ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้ถูกเผยแพร่ภาพข่าวไปทั่วโลกจนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากองค์กรสิทธิมนุษยชนทั้งในไทยและต่างประเทศ หรือในกรณีที่นายอดิศักดิ์ โพธารามิก (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ) ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ อันเนื่องมาจากมีการตรวจสอบพบว่า มีผู้นำข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยออกไปจากโรงพิมพ์ก่อนการสอบจริง โดยที่ร.ต.อ.วรเดช จันทรศร (เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาในขณะนั้น) ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นน้องของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น อ้างว่าจะนำไปตรวจคำตอบผิด โดยในปีนั้นเป็นที่บุตรสาวของนายกรัฐมนตรีต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัยพอดี ต่อมานายอดิศักดิ์ โพธารามิก ทนเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไม่ไหว จึงตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงและสรุปได้ว่ามีความเป็นไปได้ที่ข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยอาจรั่วไหล จึงได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย ร.ต.อ.วรเดชฯ และสรุปผลได้ว่า ร.ต.อ.วรเดชฯ มีความผิดทางวินัยฐานปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการและมติดคณะรัฐมนตรี ไม่ถือปฏิบัติ

ตามระเบียบและธรรมเนียมของทางราชการและประเพณีคนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งต่อมาภายหลังการประกาศผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ผู้ปกครองและนักเรียนที่ไม่ผ่านการสอบได้ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้จัดสอบใหม่หรือเพิ่มที่นั่งในมหาวิทยาลัย โดยอ้างว่าตนเสียประโยชน์จากปัญหาข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยว่า

นอกจากประชาชนทั่วไปจะถูกกลืนรอนสิทธิเสรีภาพแล้ว สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ยังอาจถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ เช่น คำสั่งสถานีวิทยุ เสียงสามยอด เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 ที่ไม่ให้ออกอากาศความคิดเห็นที่คัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลหรือกรณีสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ถูกเทคโอเวอร์โดยบริษัทชินคอร์ป ของครอบครัวพ.ต.ท.ทักษิณฯ (อดีตนายกรัฐมนตรี) ก่อนหน้าการเลือกตั้งปี 2544 ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นสถานีโทรทัศน์ที่เน้นรายการบันเทิงเป็นหลักขัดกับเจตนารมณ์เมื่อแรกก่อตั้งสถานีที่ต้องการให้เป็นสื่อข่าวสารข้อมูลที่ เป็นอิสระสำหรับประชาชน ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลก็อาจถูกแทรกแซงได้ เช่น กรณีนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เลขาธิการพรรคไทยรักไทยและรัฐมนตรีกระทรวงคมนาคม กวาดซื้อหุ้นของเนชั่นกรุ๊ปอย่างมีข้อสงสัย หรือกรณีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปป.ง.) ได้เข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินและธุรกรรมของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในหนังสือพิมพ์แนวหน้า ไทยโพสต์ และเนชั่นกรุ๊ป อย่างผิดกฎหมาย เมื่อเดือนตุลาคม 2544 เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมีผู้ใดที่วิจารณ์หรือตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ก็อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ เช่น กรณีบริษัทชินคอร์ป ฟ้องนางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ ในคดีแพ่งฐานหมิ่นประมาทและเรียกค่าเสียหายจำนวน 400 ล้านบาท อันเนื่องมาจากได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่บริษัทชินคอร์ป อาจได้รับจากนโยบายของรัฐบาล

กล่าวได้ว่า เมื่อการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีโดยรัฐสภา ไม่อาจกระทำได้อันเนื่องมาจากรัฐบาลคุมเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่า 300 เสียงขึ้นไป ย่อมส่งผลให้หลักความรับผิดชอบในทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้การรับรองไว้ ไม่อาจสัมฤทธิ์ได้ในวงการเมืองไทย และทำให้ระบบการเมืองไทยไร้เสถียรภาพ กล่าวคือ ระบบการเมืองเกิดความสั่นคลอน เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองโดยแท้จริง เพราะมีเพียงแต่การตรวจสอบจากพรรคพวกเดียวกันซึ่งไม่อาจระบุชี้ชัดนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมารับผิดชอบได้ และทำให้เกิดระบบการเล่นพรรคเล่นพวก สนับสนุนแต่คนพรรคพวกเดียวกันให้เข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกในการกอบโกยผลประโยชน์ให้คนพรรคพวกเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเสถียรภาพทางการเมืองไม่อาจเกิดขึ้นได้แล้ว ย่อมนำมาซึ่งความเสียหายต่อบ้านเมืองและประชาชน ประชาชนต้องเดือดร้อนเพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเบียดบังผลประโยชน์ของประเทศชาติที่มีควรได้โดยชอบไปเป็นของตนและพวกพ้อง และหากมีประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกมาเคลื่อนไหวหรือชุมนุมประท้วง ก็จะถูกมองข้ามว่าเป็นเพียงกลุ่มคนเล็กๆ ที่ไม่มีบทบาทกับ

รัฐบาล โดยที่รัฐบาลอาจเลือกใช้วิธีการรุนแรงในการปราบปราม ซึ่งเท่ากับว่าสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนถูกปิดกั้น ส่งผลให้ประชาชนไม่อาจตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองของรัฐบาลได้ และยิ่งนานวันเข้า ย่อมทำให้ประชาชนรู้สึกไม่มั่นใจกับรัฐบาลของตน จนอาจนำมาสู่ความไร้เสถียรภาพของบ้านเมืองได้ในที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้หลักความรับผิดชอบในทางการเมืองสัมฤทธิ์ผล แม้พรรคการเมืองฝ่ายข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนใหญ่จนมีอำนาจจัดตั้งรัฐบาลก็ตาม แต่นั่นก็ได้หมายความว่ารัฐบาลมีความชอบธรรมที่จะบริหารประเทศเช่นไรก็ได้ การบริหารงานของรัฐบาลยังคงผูกพันอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบในทางการเมือง กล่าวคือ เป็นพันธะของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ที่จะต้องลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ทันทีที่ไม่ได้รับความไว้วางใจให้บริหารประเทศต่อไปจากรัฐสภา อย่างไรก็ตาม เมื่อมาตรการหรือช่องทางในการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นแก่คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ด้วยการเข้าชื่อกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีซึ่งถือเป็นมาตรการขั้นเด็ดขาดของรัฐสภา ถูกปิดตายไม่อาจกระทำได้อันเนื่องจากรัฐบาลมีสมาชิกฝ่ายตนในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป ส่งผลให้เป็นการตัดตอนการเข้าชื่อกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี อันถือเป็นการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรีไปโดยปริยาย แต่ด้วยหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาและหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย จำเป็นต้องมีฝ่ายนิติบัญญัติคอยถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารเสมอ เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางการเมืองในกรณีที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งปฏิบัติงานผิดพลาด บกพร่อง จนเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแนวทางในการสร้างความรับผิดชอบในทางการเมืองให้เกิดขึ้นแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับประเทศ ดังนี้

ประการแรก เห็นควรให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบเชิงนโยบายหรือเชิงพฤติกรรม โดยการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้ โดยให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนี้เป็นความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรีทั้งหมด คือ นายกรัฐมนตรีต้องเข้าร่วมฟังการอภิปรายและมีสิทธิชี้แจงข้อเท็จจริงได้ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นควรให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาเดียวกันนี้ในวุฒิสภาเพื่อลงมติดำเนินคดีเพียงคนเดียว แต่จะลงมติ

ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจไม่ได้ และวุฒิสภาอาจส่งข้อความคิดเห็นจากการอภิปรายดังกล่าวไปยังสภาผู้แทนราษฎร เพื่อประกอบการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ข้อความคิดเห็นดังกล่าวไม่อาจมีผลผูกพันให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยอมรับตามนั้น

ประการที่สอง เห็นควรให้กำหนดเพิ่มเติมเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารของรัฐ ต้องแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในรัฐสภา เมื่อคณะรัฐมนตรีบริหารงานมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี

ประการที่สาม เห็นควรกำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยไม่ต้องมีคำร้องขอจากบุคคลใดก่อน หากพบว่าพฤติกรรมร้ายรอยผิดปกติ หรือส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้นมีมูล คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสามารถยื่นเรื่องพร้อมความเห็นส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทันที อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญควรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวควรอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย เพื่อให้มีความโปร่งใสและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจในทุกองค์การของรัฐได้

ประการที่สี่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต้องการสร้างระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง จึงกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนต้องสังกัดพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันพรรคการเมืองต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากผลประโยชน์ของนายทุนรายใหญ่ และระบบพรรคการเมืองก็บังคับให้สมาชิกพรรคต้องตกอยู่ภายใต้มติพรรค จึงมีแนวโน้มให้นักธุรกิจการเมืองเข้ามาครอบงำพรรคการเมืองได้ง่าย จึงเห็นควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมือง มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้คนดีมีความรู้ได้เข้าสู่สภา และสามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของรัฐบาลได้โดยใช้ดุลพินิจอิสระของตน ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้ระบบมติพรรคหรืออิทธิพลทางการเมืองอื่นใด แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงให้การสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมือง เช่น ให้เงินอุดหนุนจากรัฐ และให้สิทธิในการส่งบัญชีรายชื่อเพื่อลงเลือกตั้งแบบปาร์ตี้ลิสต์ได้ เป็นต้น

ประการที่ห้า เห็นควรให้ยกระดับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2543 ให้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีบทลงโทษอย่างเฉียบขาด ทั้งนี้เพราะแม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินการออกระเบียบสำนัก

นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ.2543 (มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2543) ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 77 ที่บัญญัติให้รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการและพนักงาน หรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ แล้วก็ตาม ซึ่งระเบียบดังกล่าว ได้กำหนดคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมืองไว้รวมทั้งสิ้น 23 ข้อ โดยสรุปรวมได้ 9 ประการ ดังนี้

(1) ต้องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(2) ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชนในการเคารพกฎหมาย รักษาวินัยและกฎกติกาของสังคม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่คบหา สนับสนุนหรือยกย่องผู้ทุจริตประพฤติผิดกฎหมาย เช่น ผู้เปิดบ่อน การพนัน หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ต้องเปิดเผยข้อมูลหรือการกระทำที่ทำให้ราชการเสียหาย ฉ้อฉลหลอกลวง ใช้อำนาจในทางที่ผิด ทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

(3) ต้องถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและประชาชนเป็นสิ่งสูงสุด รักษาและใช้ทรัพย์สินของราชการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปฏิบัติต่อประชาชนทั่วไปอย่างเสมอภาค เคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่แสดงกิริยาวาจาอันไม่สุภาพ อาฆาตมาดร้าย ใส่ร้ายเสียชื่อเสียงบุคคลใด ต้องเอาใจใส่ทุกข์สุข เยี่ยมเยือนประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

(4) ต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นข้าราชการการเมืองไปแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือเข้าไปแทรกแซงการบรรจุแต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและขึ้นเงินเดือนของข้าราชการ

(5) ต้องยึดมั่นในระบบคุณธรรมในการแต่งตั้งผู้สมควรดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

(6) ต้องไม่เรียกร้องของขวัญของกำนัล คุณลุ่มสมรส ญาติสนิท บุคคลในครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิดไม่ให้เรียกร้องของขวัญกำนัล ไม่ให้ก้าวท้าวหรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนโดยมิชอบหรือไปประกอบอาชีพที่จะกระทบต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน

(7) ต้องแสดงความรับผิดชอบตามควรแก่กรณีเมื่อปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง หรือผิดพลาดอย่างร้ายแรง

(8) ต้องไม่ใช้และบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ประชาชนเข้าใจผิด และต้องไม่นำข้อมูลข่าวสารอันเป็นความลับของราชการ ที่ได้มาระหว่างอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ ไปใช้เพื่อประโยชน์แก่องค์กรเอกชนที่ตนไปทำงานภายหลังจากพ้นตำแหน่งหน้าที่ราชการแล้ว ภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง และ

(9) ต้องไม่ประพฤติดนอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติภูมิของชาติ

แต่ดูเหมือนว่านักการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง ยังคงมีข้อครหาในเรื่องความประพฤติหรือพฤติกรรมการทุจริต ให้สังคมได้วิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประพฤติปฏิบัติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติบางราย ที่ขาดความรับผิดชอบในความผิดพลาดหรือบกพร่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน จนโยนความผิดให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้อื่น หรือใช้อิทธิพลจากตำแหน่งหน้าที่ของตน หาประโยชน์โดยมิชอบให้แก่ตนและครอบครัวหรือคนใกล้ชิด หรือใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ซึ่งนับได้ว่าปัญหาทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ มีมานานแล้วและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นเป็นวิกฤตหลักของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากทุกรัฐบาลมักถูกล้มด้วยปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงบางคนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางจริยธรรมของสังคม และไม่มีฝ่ายใดตรวจสอบได้ จนในบางครั้ง ไม่อาจประกันความมั่นใจให้กับคนในสังคมได้ว่าเมื่อเกิดกรณีผิดพลาดหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นกับประเทศชาติแล้วจะมีบุคคลใดเข้ามารับผิดชอบ ประกอบกับในหมวด 2 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2543 มีเพียงข้อ 28 และข้อ 29 เท่านั้น ที่กำหนดเรื่องการควบคุมให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมคือ

ข้อ 28 “ให้นายกรัฐมนตรีกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่นที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมตามระเบียบนี้ ในกรณีที่พบว่ามี การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามควรแก่กรณี เพื่อให้มีการดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบนี้ต่อไป” และ

ข้อ 29 “ให้รัฐมนตรีกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการการเมืองที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมตามระเบียบนี้ ในกรณีที่พบว่ามี การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ ให้รัฐมนตรีดำเนินการตามควรแก่กรณี เพื่อให้มีการดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบนี้ต่อไป

ถ้าปรากฏว่า รัฐมนตรีผู้ใดมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง นายกรัฐมนตรีอาจแจ้งให้รัฐมนตรีดำเนินการตามที่เห็นสมควรได้”

จึงเห็นได้ว่า ไม่มีผู้ใดคอยทำหน้าที่กำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของนายกรัฐมนตรีอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้น หากได้มีการยกระดับของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมืองให้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีบทลงโทษอย่างเฉียบขาดแล้ว ก็น่าจะทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีความสำนึกและเกรงกลัวต่อผลแห่งการกระทำของตนมากขึ้น ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงและยกระดับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ดังกล่าว ให้เป็นพระราชบัญญัติซึ่งกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกระดับอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ทำหน้าที่กำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ในกรณีที่พบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรม เช่น การแต่งตั้งเครือญาติให้

ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี หรือการมอบตำแหน่งทางการเมืองให้เพราะมีส่วนได้ส่วนเสียแลกเปลี่ยนกัน หรือการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งรัฐมนตรีดำเนินการใดๆ อันเป็นการเอื้อประโยชน์ทางธุรกิจของครอบครัวหรือพวกพ้อง หรือการบริหารงานที่ขาดคุณธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น แต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น ก็ให้คณะกรรมการนั้นทำหน้าที่สอบสวนจริยธรรม และหากพบว่าการกระทำผิดจริงก็ให้ดำเนินการถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ อันจะมีผลให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องจริยธรรมทางการเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ซึ่งในเรื่องจริยธรรมนี้เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวโยงกับการตรวจสอบของศาล และต้องไม่สร้างความยุ่งยากให้กับรัฐบาลจนมากเกินไปนักจนเป็นเหตุให้เกิดอุปสรรคในการบริหารราชการแผ่นดิน

ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีลักษณะทางการเมืองไม่เหมือนกับประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีระบบการเมืองการปกครองแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเหมือนกัน แต่หากทั้งภาครัฐและภาคประชาชนร่วมมือกันตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอย่างจริงจัง รวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเองมีจริยธรรมทางการเมืองในการสร้างความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ของตน ก็ย่อมจะทำให้หลักว่าด้วยความรับผิดชอบทางการเมืองซึ่งเป็นหลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทย และทำให้ประชาชนไว้วางใจในการดำเนินงานของรัฐบาล ส่งผลให้ระบบการเมืองของไทยมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น